

De Volkskrant: grote klassen geen probleem!

De onderwijsredactie van De Volkskrant wil dit jaar de kernproblemen van het Nederlandse onderwijs doorlichten. Een expertpanel stelde daartoe een groslijst op, die door de lezers mocht worden aangevuld. Vervolgens moesten de lezers stemmen welke problemen zij het nijpendst vonden. In de top-drie van de resulterende Onderwijsagenda stonden: A) de bureaucratische rompslomp die het gewone lesgeven belemmert, B) de klassegrootte in het basisonderwijs en C) de klassegrootte in het voortgezet onderwijs.¹ Eind december heeft het expertpanel uit de ranglijst zes kernproblemen gedestilleerd die de onderwijsredactie moet gaan aanpakken.^{2,3} Tot ieders verbazing zijn grote klassen volgens het panel geen probleem! Er is namelijk geen wetenschappelijk bewijs dat klasleverkleining automatisch tot effectiever onderwijs leidt. Het werkelijke kernprobleem is volgens het panel: hoe we beter maatwerk kunnen leveren aan een heterogene leerlingenpopulatie. En het panel onderschrijft dus niet bij voorbaat de hypothese dat we daartoe kleinere klassen nodig hebben.

Wetenschappelijk is daar geen speld tussen te krijgen. Maar toch wringt er wat. Het panel der wijzen heeft 'the wisdom of the masses' naast zich neergelegd. Het panel gelooft in **rationalisering** van het onderwijs. De Volkskrantlezers hebben daar niets op tegen, maar zij geloven vooral in **humanisering**: behoud van de menselijke maat.

Voordat we verder gaan, moeten we de letterlijke stellingen van beide partijen tegenover elkaar zetten:

Uit de top-drie van de Volkskrantlezers:	Uit de zes kernproblemen van het Expertpanel:
B) Schoolklassen zijn te groot om kinderen de benodigde [individuele] begeleiding te geven.	IV) In het onderwijs is te weinig maatwerk om recht te doen aan diversiteit [dus aan de heterogeniteit van de leerlingenpopulatie].
C) Een middelbare-schoolklas met dertig individuen is erg veel gevraagd van een docent: leerlingen willen [liefdevol bejegend en] persoonlijk gehoord worden.	V) Talenten van lerenden worden onvoldoende ontwikkeld.

Waarom is het expertpanel zo gekant tegen de probleemdefinitie van de Volkskrantlezers? Eind december berichtte de onderwijsredactie dat het panel intern sterk verdeeld was en dat met name Henriëtte Maassen van den Brink een sterk stempel op de uiteindelijke conclusie heeft gedrukt.² Zij is hoogleraar Onderwijs & Arbeidsmarkt aan de Universiteit van Amsterdam en vice-decaan van de faculteit Economie aldaar. Daarnaast is ze hoogleraar Evidence-based Onderwijs aan de Universiteit Maastricht. Bovendien is ze lid van de twaalfkoppige Onderwijsraad, die eind vorig jaar het advies *Naar doelmatiger onderwijs* heeft uitgebracht.⁴ De Onderwijsraad (p.78 e.v.) adviseert het onderwijs niet zozeer in klassen te organiseren, maar in onderwijsgroepen van 50 à 75 leerlingen, die bediend worden door een lerarenteam dat de taken onderling verdeelt. Daarbij zou ook beter gebruik moeten worden gemaakt van de mogelijkheden van ict en e-learning.

Het ziet er dus naar uit dat de uiteindelijke probleemdefinitie van het expertpanel een compromis is. Men kiest evenals de Onderwijsraad voor rationalisering, maar men laat open of de grotere doelmatigheid met klaslevergroting of met klasleverkleining (en humanisering) gepaard moet gaan.⁵

Nogmaals, wetenschappelijk is daar geen speld tussen te krijgen: je moet problemen zodanig formuleren dat alle oplossingen een eerlijke kans krijgen.

Maar vele Volkskrantlezers zijn teleurgesteld en boos.^{6,7} Ze hebben in groten getale op twee problemen uit de groslijst gestemd die gemeen hebben dat de klassen te groot zijn. En nu wordt deze probleemdefinitie door het panel vervangen door een fundamenteeler probleem waarmee zelfs klaslevergroting tot de mogelijke oplossingen behoort. Die teleurstelling en boosheid is mijns inziens terecht. Het panel heeft zich namelijk aan drastische probleemreductie bezondigd. Men had moeten analyseren waarom zoveel Volkskrantlezers voor klasleverkleining hebben gestemd: voor welke problemen is klasleverkleining volgens hen een oplossing? Ik vermoed dat ze na enige discussie drie problemen zouden aandragen:

B1) Het onderwijs is te weinig afgestemd op het <i>individuele</i> leerproces en leertempo van de leerling, opdat iedere leerling optimale vorderingen KAN boeken.
C1) In het onderwijs is er te weinig <i>liefdevolle</i> aandacht en <i>persoonlijke</i> , taakgerichte sturing, coaching en supervisie van het leerproces, opdat iedere leerling optimale vorderingen ZAL boeken.
C2) Het onderwijs is te weinig afgestemd op de leerlingen als <i>sociale wezens</i> , die het beste gedijen in overzichtelijke, taakgerichte leergroepen waarin zij zich veilig voelen en waarin ze steun aan elkaar hebben.

Bij de formulering van C1 en C2 heb ik me niet alleen laten inspireren door de tekst van het derde item van de groslijst (C), maar ook door een teleurgesteld commentaar van de bloggende docent Joost Over-

mars op de kernproblemen die door het panel zijn gekozen.⁶ Hij heeft het over de verademing die de leraar op zijn school ervoeren toen men problematische havoklassen had verkleind tot 25 leerlingen per klas.

De lezer weet inmiddels waarover mijn verhaal gaat: het spanningsveld tussen rationalisering en humanisering van het onderwijs. Met de hierboven beproefde probleemdefinitie (B1/C1/C2) hoop ik duidelijk te hebben gemaakt dat het panel uitsluitend probleem B1 tot de kernproblemen van het Nederlandse onderwijs rekent en dat de door de lezers bedoelde problemen C1 en C2 door het panel verdonkeremaand zijn. Het kernprobleem B1 (=IV) dat met instemming van de lezers door het panel is gekozen, legt de nadruk op rationalisering van het onderwijs, waarbij humanisering echter niet wordt uitgesloten. Maar door C1 en C2 *niet* tot de kernproblemen te rekenen, heeft het panel bewerkstelligd dat de onderwijsredactie niet gericht zal zoeken naar oplossingen op het gebied van humanisering van het onderwijs.

De Volkskrant heeft haar lezers voorgespiegeld dat *zij* mochten bepalen welke problemen dit jaar door de onderwijsredactie bij de kop moesten worden genomen. Voor het expertpanel zou slechts een modererende rol zijn weggelegd. Maar het panel heeft vals gespeeld. Van de vier problemen waaraan de lezers prioriteit gaven (A, B1, C1, C2), zijn er twee (C1 en C2) van tafel geveegd. De rationalisering van het onderwijs kraait koning, ook al zou de menselijke maat daarbij verlaten worden. De humanisering van het onderwijs delft het onderspit.

Wes Holleman

weblog onderwijs 9-1-2010

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://extra.volkskrant.nl/interactie/onderwijsagenda/vraagstukken.php>

² http://www.vkblog.nl/bericht/293882/Hoe_het_Panel_van_Wijzen_de_Zes_Thema%27s_Koos.

³ <http://www.vkblog.nl/blog/136018/deOnderwijsagenda>, <http://www.vkblog.nl/archief/136018>.

⁴ <http://www.minocw.nl/documenten/170753a.pdf>.

⁵ Mogelijkerwijs heeft het panel zich tevens laten leiden door de belangen van de twee sponsors van het Volkskrantproject: de Stichting Kennisnet (bevordering van de invoering van ict in het onderwijs) en de het bedrijf ThiemeMeulenhoff (uitgever van digitale en papieren leermiddelen).

⁶ <http://joostovermars-onderwijs.blogspot.com/2010/01/de-onderwijs-agenda.html>.

⁷ <http://beteronderwijsnederland.net/node/6476>; http://www.vkblog.nl/blog/116018/De_schaduwagenda en http://www.vkblog.nl/bericht/294424/Willen_de_echte_deskundigen_opstaan%3F.